

*Pregledni znanstveni članak
UDK 811.163.42'282(497.5 Lovran)*

Silvana Vranić*, Ivana Nežić**

Govori Lovranščine¹ u dosadašnjoj dijalektološkoj literaturi

Rad donosi kratak pregled dosadašnjih dijalektoloških istraživanja govora Lovranščine i njihova spominjanja u dijalektološki relevantnoj literaturi, od prvoga spomena govora Lovrana 1912. u Izveštaju Državnom Savetu o pribiranju dijalektološke građe, potpomognutom sredstvima iz „Velimirijanuma“ Aleksandra Belića do najnovijih spoznaja Silvine Vranić u monografiji Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi iz 2005. i Sanje Zubčić u doktorskoj disertaciji Akcenatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (dijakronijski i sinkronijski aspekt) iz 2006.

Ključne riječi: čakavsko narječje, ekavski dijalekt, sjeveroistočni istarski poddijalekt, govori Lovranščine

Lovran se prvi put u dijalektološkom smislu spominje 1912. godine: Aleksandar Belić u *Izveštaju Državnom Savetu o pribiranju dijalektološke građe, potpomognutom sredstvima iz „Velimirijanuma“* utvrđuje nekoliko dijalekata ili dijalekatskih tipova u Istri. Između ostalih, Belić spominje i kastavsko-veprinački dijalekt „koji bi se, za nevolju, mogao zvati i liburniskim ili severoistočnim istarskim“², u koji

---

* Dr. sc. Silvana Vranić izvanredna je profesorica na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci, Trg Ivana Klobučarića 1, 51000 Rijeka. Elektronička pošta: silvana.vranic@ri.t-com.hr.

** Ivana Nežić, prof., znanstvena je novakinja na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci, Trg Ivana Klobučarića 1, 51000 Rijeka. Elektronička pošta: ivana.repac@pu.t-com.hr.

¹ Premda je standardnojezični naziv prostora koji gravitira Lovranu *Lovranština*, u ovom će se radu rabiti njegova čakavska varijanta *Lovranščina*.

² Belić, Aleksandar, „Izveštaj Državnom Savetu o pribiranju dijalektološke građe, potpomognutom sredstvima iz „Velimirijanuma““, *Godišnjak SKA*, 26, 1912., str. 225.

ubraja Brseč (naziva ga Bršeč), Dragu (Mošćeničku) i Lovran (imenuje ga Lovrana).

Rasprava *Cakawizm z uwzględnieniem zjawisk podobnych (z mapą)* Mieczysława Małeckog 1929. donosi podjelu Istre na četiri dijalekatska tipa s obzirom na postojanje pojave poznate kao cakavizam. Cakavizmom se u literaturi smatra „1. izgovor *c* umjesto čakavskoga *č*, *z* umjesto *ž*, *s* umjesto *š* [...]; 2. izgovor *c* umjesto čakavskoga *č*, ali *ž* umjesto *ž* i *z*, *ś* umjesto *š* i *s*“³. Ta je pojava na čitavom čakavskom prostoru u uzmicanju pa je tako i u današnjem govoru Lovrana i Lovranšćine.⁴ U spomenutoj raspravi, prvoj cjelovitoj o cakavizmu, Małecki navodi Lovran kao jedan od punktova (uz Volosko, Iku, Mošćeničku Dragu i Mošćenice) koji pripada prvomu, tzv. liburnijskomu tipu cakavizma.

U raspravi *Przegląd słowiańskich gwar Istri* 1930. te kasnije u kraćoj raspravi *Slavenski govori u Istri* 1935. Mieczysław Małecki ubraja liburnijski dijalekt (uz centralni te čepički i ćićki) u istarsku čakavsku grupu. Małecki određuje granice i jezične značajke tim dijalektima, posvećujući pažnju i refleksu jata. U govore liburnijskoga tipa ubraja govore Brseča, Matulja, Sv. Mateja (Viškova), Marčelja, Martine (Sv. Martina), Jelene (Sv. Jelene), Breze, Lovrana, Mošćenica, Kraja (Gorenjega), Lipe, Škalnice, Voloskog i Grabrove. U tim se govorima jat odražava kao /e/ i u gramatičkim kategorijama, uz nekoliko ikavizama, a Małecki uviđa i veliku sličnost tih govora s creskim idiomima. Autor donosi i dijalektološke karte, među kojima je posebno zanimljiva ona s prikazom refleksa jata, na kojoj je Lovran obilježen kao jedan od punktova koji pripada označenomu teritoriju ekavskih govora.

Josip Ribarić u raspravi *Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri* (napisanoj 1916., ali objavljenoj tek 1940.) među južnoslovenske dijalekte ubraja i tzv. čisti ekavski tip, koji se prostire od Rijeke do Lovrana i u susjednim selima sve do mora (općine Kastav, Veprinac i Volosko).

Na *Karti dijalekata hrvatskoga ili srpskoga jezika* u *Gramatici hrvatsko-srpskoga jezika* Brabec-Hraste-Živkovića iz 1956. Lovran nije označen kao zaseban punkt, ali se nalazi na tzv. liburnijskom prostoru, koji se zajedno s prostorom Rijeke i njezine okolice te otokom Cresom na karti obilježava kao ekavski (kao punktovi označeni su samo Kastav

---

³ Moguš, Milan, *Čakavsko narječje: Fonologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1977., str. 66.

⁴ Više o cakavizmu, njegovoj rasprostranjenosti i tumačenjima pojave v. u: isto, str. 66–79.

i Rijeka).

Božidar Finka na svojoj karti (objavljenoj uz tekst *Čakavsko narječje* Stjepana Babića u *Jeziku* 1965., kasnije pretisnutoj u *Čakavskom narječju* 1971. i u raspravi *O govorima na zadarskom otočju* 1972. te u *Zadarskom otočju* 1974.) kao ekavske govore obilježava one od Bakra na sjeverozapad do rijeke Mirne u Istri i zapadno do rijeke Raše, a južno do Koromačna, te creske govore, što je prostor na kojem se nalazi i Lovran.

U raspravi *Dijalekatska slika hrvatskosrpskoga jezičnog prostora* 1970. Dalibor Brozović uključuje prostor nekadašnje Liburnije, u kojem je i Lovran, u sjevernočakavski (ekavski) dijalekt. Istomu dijalektu pridružuje creske i sjevernoločinske govore, sjeverozapadne govore od Bakra, preko Rijeke i punktova u riječkom zaleđu te istarski prostor Labinštine do Koromačna, a sjeverozapadno do buzetskih govora.

Božidar Finka i Milan Moguš na *Karti čakavskoga narječja* 1977. i kasnije 1981. navode Lovran među mjesnim govorima koji imaju visok stupanj čakavnosti, odnosno koji posjeduju velik broj osobina koje su autori odredili kriterijima za određivanje pripadnosti pojedinih mjesnih govora čakavskom narječju.⁵

U poglavlju *Smještaj* u knjizi *Čakavsko narječje: Fonologija* Milana Moguša iz 1977. ne spominju se izravno Lovran i Lovranščina kao dio čakavskoga prostora, ali autor piše kako „za središnji i istočni dio Istre nikada nije bilo spora da pripada čakavštini“⁶ – prema tomu Lovranščina je neupitno čakavska.

Willem Roelof Vermeer u članku *On the Principal Sources for the Study of Čakavian Dialects with Neocircumflex in Adjectives and e-Presents* 1982. dijeli čakavske govore u sjeverozapadnu, središnju i jugoistočnu čakavsku skupinu. Vermeer kao glavni kriterij svoje podjele uzima akcenatske osobine (ovjerenost „neocirkumfleksa“ i sjevernočakavske metatonije), ali i refleks jata. Unutar sjeverozapadne čakavske skupine, uz ostale, autor izdvaja i kastavski dijalekt (s ekavskim refleksom jata), u koji uključuje i Lovran, uz niz drugih punktova: Brešca, Brezu, Brseč, Kraj (Gornji), Grabrovu, (Sv.) Jelenu, Kastav, Lipu, Marčelje, Matulje, Mošćenice, Opatiju, Rukavac, Rupu, Studenu, Škalnicu, Veprinac, Viškovo, Volosko, Zatku, Zvoneće, Bakar, Kostrenu,

⁵ Više o samim kriterijima v. u: isto, str. 99–104.

⁶ Isto, str. 6.

Kukuljanovo, Meju, Plosnu, Gornju i Donju Vežicu (Podbežice), Ponikve, Prapatnjak, Škrljevo, Urinj, Trsat i Crikvenicu.

Lovran je ucrtan kao ekavski punkt na popratnoj karti pod nazivom *Die čakavischen Mundarten Istriens*, objavljenoj 1983. u *Čakavisches Lexikon, Teil III, Čakavishe Texte* autora Petra Šimunovića i Reinholda Olescha.

Petar Šimunović u *Mozaiku istarskih govora* 1985. izdvaja ekavske govore, među kojima i klasičan čakavski dijalekt ekavskoga tipa u istarskoj Liburniji, po Kastvu i na istoku do Bakra. Lovran je na tom ekavskom teritoriju obilježen kao zaseban punkt.

Na shematskoj *Dijalektološkoj karti čakavskoga narječja* Dalibora Brozovića (objavljenoj u knjizi *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski* 1988.) posebno je označen sjevernočakavski ili ekavski dijalekt. Iako se ne izdvaja nijedan zaseban punkt, taj se dijalekt kontinuirano prostire u istočnoj Istri od Koromačna uz Rašu preko liburnijskoga prostora (u koji se uključuje i Lovranščina) te središnjoj Istri do buzetskih govora, a istočnije na prostoru do Rijeke i Bakra, uključujući otok Cres i sjeverni dio Lošinja.

Milan Moguš u članku *O čakavštini „na Volosken“* 1995. izrijekom ne spominje Lovran, ali vološčanski govor smješta u „autohtoni čakavski sustav koji se u svojoj dijalekatskoj varijanti proteže na istočnoj obali Istre od Kastva do Brseča“⁷, dakle na prostoru na kojem je smještena i Lovranščina.

U članku *Podsustavi unutar čakavskoga dijalekta* 2001. Silvana Vranić izdvaja podsustave ekavskoga čakavskoga dijalekta: primorski poddijalekt, središnji istarski poddijalekt, sjeveroistočni istarski poddijalekt i otočni poddijalekt. Premda Lovran nigdje izrijekom nije spomenut, može se iščitati da se uključuje u sjeveroistočni istarski poddijalekt „izrazito konzervativnih jezičnih elemenata u njegovu središtu“⁸.

Članak *O nekim ikavskim čakavskim govorima uz zapadnu granicu ekavskoga čakavskoga dijalekta* iste autorice iz iste godine donosi zaključak da sjeveroistočni istarski poddijalekt, uz brojne ostale, zahvaća i govore od lijeve obale Rječine jugoistočno do Zagora, a na tom se prostoru nalazi i Lovranščina.

---

⁷ Moguš, Milan, „O čakavštini ‘na Volosken’“, *Filologija*, 24/25, 1995., str. 265.

⁸ Vranić, Silvana, „Podsustavi unutar čakavskoga ekavskoga dijalekta“, *Drugi hrvatski slavistički kongres: Zbornik radova I.*, 2001., str. 656.

Silvana Vranić u članku *Općehrvatska jednadžba /q/ > /V/ < /ʎ/ u govorima ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja* 2002. među brojnim drugim mjesnim govorima sjeveroistočnoga istarskoga poddijalekta navodi i Lovran, Dobreć, Tuliševicu i Liganj – naime u tim je govorima dosljedna hrvatska jednadžba prema kojoj /ʎ/ i /q/ daju isti rezultat /u/.⁹

Rasprava *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi* Silvane Vranić (2005.) za objavljivanje je prilagođena istoimena autoričina doktorska disertacija iz 1999. U trećem poglavlju knjige o teritorijalnom kontinuitetu ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja prema teritorijalnim su cjelinama popisana sva mjesta koja su dijelom ovoga dijalekta. Tu se napominje kako su Dobreć, Liganj, Tuliševica i Lovran obuhvaćeni terenskim upitnikom za utvrđivanje čakavskih ekavskih govora, a na kasetofonsku je traku snimljen govor Lovrana. Na temelju podataka iz tih izvora zaključuje se da su Liganj, Lovran, Tuliševica, Dobreć i Lovranska Draga čakavski ekavski punktovi.¹⁰

Glavni dio knjige *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi* sastoji se od osamnaest poglavlja, od kojih je svako posvećeno zasebnoj jezičnoj značajki koja se potvrđuje u čakavskim ekavskim govorima. U svakom se poglavlju pojedini mjesni govori svrstavaju u skupine prema istom ostvaraju analizirane jezične značajke uz detaljno oprimjerenje za svaki govor, pa tako nalazimo brojne primjere zabilježene u mjesnim govorima Dobreća, Lignja, Lovrana, Lovranske Drage i Tuliševice.

Sjeveroistočni istarski ili liburnijski govori (u koje ulaze i mjesni govori Lovranščine) svrstani su u prvu skupinu prema dosljednosti ili konzekventnosti ekavske zamjene jata u leksičkim korijenskim, tvorbenim te gramatičkim morfemima: u njima je u svim trima kategorijama morfema najdosljednije zastupljen ekavski refleks jata, s najmanjim brojem ikavizama u odnosu na druge ekavske čakavske govore (npr. *cedilo, crekva, cvetić, drevo, jedro, krepit (se), len, leto, levak, meh, plesniv, ponedejak, prekjutra, Reka, sledić, smrek(v)a, spređa, sreća, streznit se, povedat, vavek, vera; korenje, koserica, sopelica, črjenet (se), kade; L mn. m. r. tovaresh, L jd. ž. r. Lovranske, GL mn. brižneh, fineje*

⁹ Više o općehrvatskoj jednadžbi i njenim realizacijama u čakavskim ekavskim govorima v. u: Vranić, Silvana, „Općehrvatska jednadžba /q/ > /V/ < /ʎ/ u govorima ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja“, *Riječki filološki dani: Zbornik radova* 4, 2002., str. 555–570.

¹⁰ Vranić, Silvana, *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2005., str. 34–37.

itd.).¹¹ Refleks je poluglasa (starojezičnoga fonema šva) vokal /a/ u svim ispitivanim kategorijama u Lovranu, Dobreću, Tuliševici i Lignju (npr. *daska, lakat, magla, dobar, gorak, danas* i sl.)¹², a u istim je govorima zamijećena i čakavska dvojnost zamjene prednjega nazala /ɛ/: refleks /a/ u primjeru *zajik*, dok je u drugim primjerima zabilježen refleks /e/ istoga fonema (npr. *ješmik, žet, počet, meso, deset* i sl.).¹³ Stražnji nazal /q/ i slogotvorno /ɟ/ u navedenim su govorima zamijenjeni dosljedno u svim kategorijama vokalom /u/ (npr. *muž, ruka, puhnut*, A jd. ž. r. *ženu, staru*, 3. l. mn. prez. *beru, čuju; vuna, vuk, jabuka, žut, buha, mučat, obuć, dugo* itd.).¹⁴

Četiri se punkta Lovranšćine odlikuju temeljnim čakavskim peterovokalnim sustavom (imaju u svojim inventarima pet osnovnih vokala /a/, /e/, /i/, /o/ i /u/, koji mogu biti kratki i dugi) i u njima se ne realiziraju ni diftonzi ni zatvoreni vokali, a nisu zabilježene ni promjene vokala u vezi s nazalnim sonantima.¹⁵

Govori Dobreća, Lovrana, Lignja, Tuliševice i Lovranske Drage imaju stari troakcenatski sustav sa zadržanim nenaglašenim duljinama u kojima sva tri čakavska akcenta (kratkosilazni, dugosilazni i akut) stoje u inicijalnim, medijalnim i finalnim slogovima u riječi, a čakavski se akut javlja u kategorijama u kojima je nastao u mlađem starojezičnom razdoblju.¹⁶

Finalno se slogovno /l/ na prostoru Lovranšćine u svim ispitivanim mjesnim govorima zadržalo neizmijenjenim u svim provjerenim kategorijama (npr. *misal, pakal, debel, cel, pol, sanjal, pisal, kupil, jelva, kalceti, kolci, melta, soldo* itd.).¹⁷ Fonem /l/ u ovim je govorima zamijenjen s /j/ ili /l/ (npr. *kraj, jubaf, judi, fameja, nedeja, prijatelj, Želko, Milenko* itd.).¹⁸ Što se tiče ishodišnojezične skupine /və/ (< vь, vь), inicijalnoga /v/ i /v/ u konsonantskim skupinama, ovi mjesni govori reduciraju /v/ ispred šumnika i sonanta (npr. *sa, se, si, saki, sakidanji*,

¹¹ V. poglavlje *Refleks protojezičnoga i starojezičnoga jata*, isto, str. 45–168.

¹² V. poglavlje *Refleks starojezičnoga fonema šva*, isto, str. 169–176.

¹³ V. poglavlje *Čakavska dvojnost zamjene protojezičnoga prednjeg nazala /ɛ/*, isto, str. 177–181.

¹⁴ V. poglavlja *Refleks protojezičnoga stražnjeg nazala /q/* i *Refleks protojezičnoga i starojezičnoga fonema /ɟ/*, isto, str. 183–198.

¹⁵ V. poglavlja *Realizacija diftonga i zatvorenih samoglasnika* i *Promjene samoglasnika u vezi s nazalnim sonantima*, isto, str. 199–224.

¹⁶ V. poglavlje *Akcentatski sustavi*, isto, str. 225–239.

¹⁷ V. poglavlje *Status finalnoga slogovnog /l/*, isto, str. 241–248.

¹⁸ V. poglavlje *Status fonema /l/*, isto, str. 249–253.

sejno, dovica, torak, čera, zet, nuk/gnuk u govorima Tuliševice i Lignja, *nutra* itd.) ili se inicijalni sonant /v/ vokalizira ispred šumnika ili drugoga sonanta (npr. *ubit, umret* i sl.); početno /v/ nije reducirano u govoru Lignja (*vrabac*), ali se u govorima Lovrana, Dobreća i Tuliševice u pokojem primjeru reducira (npr. *rebac, vlasi/lasi, vosak* i sl.); sonant /v/ u skupinama sa sonantom /r/ ili slogotvornim /r̥/ u istom ili narednom slogu u ovim se govorima reducira (npr. *srab, črčak, četrti, trdo, storit, sekra* itd.).¹⁹ Protetski konsonant /j/ ne javlja se u novim položajima u ovih govora (npr. *igla, ime, iskra, Ive, igrat se* itd.),²⁰ a u njima je zadržan relikv prijedloga *vy* ili *zi* u dijelu primjera (npr. *vilest/zilest, zibrat, zivuć, ziprat* i sl.), dok su u ostalim primjerima prijedlozi *vy, iẓ* i *ṣ* ujednačeni na *z* koji se mijenjao u neku od varijanata ovisno o poziciji (npr. *zbujen, zduvat, zgubit se, zmerit, strest, strpet, sprete, zlomit, zboka*; G jd. *z utrobi, z manun, ž njun, š čoveka* itd.)²¹. U govorima Lovrana, Dobreća, Tuliševice i Lignja krajnji se zvučni suglasnici obezvučuju dosljedno i potpuno, a svojstvene su im i promjena /v/ u /f/ na početku sloga te promjena finalnoga /g/ u /h/ (npr. *laš, daš, puš, brot, obet, suset, ofca, krof, kakof, žif, breh, sneh, špah* itd.).²²

U govorima je Lovranščine autorica istražila i nekoliko morfoloških pojavnosti. Tako je u govorima Lignja i Tuliševice u G jd. i NAV mn. imenica ž. r. prevladao nekadašnji alomorf nepalatalne deklinacije [i] (npr. *ženi, duši, koži, sestri, ribi* itd.; u govoru Lignja i *besede*), uz zadržavanje nekadašnjega palatalnog alomorfa [e] u imenica s početkom osnove na /c/ (npr. *boce, divice, lesice, rožice* itd.), dok je u govorima Lovranske Drage i Lovrana u tim četirima padežima uglavnom prevladao nekadašnji alomorf nepalatalne deklinacije [i], osim u imenica kojima je dočetak osnove fonem /c/ ili /j/, rjeđe kada je /j/ rezultat supstitucije /j/ u /j/, ali nedosljedno (npr. *besedi, boći, nogi, plaći, ruki, vodi; kućice, mlekarice, udovice, ženice, oštarije, zemje* itd.).²³ U govorima Tuliševice, Lovranske Drage, Lovrana, Lignja i

¹⁹ V. poglavlje *Ishodišnojezična skupina /və/ (< ṿ, ṿ)*, inicijalno /v/ i /v/ u suglasničkim skupinama, isto, str. 255–264.

²⁰ V. poglavlje *Protetski konsonanti*, isto, str. 265–269.

²¹ V. poglavlje *Razvoj protojezičnih i starojezičnih prijedloga vy, iẓ (> iẓ), ṣ (> ṣ)*, isto, str. 271–276.

²² V. poglavlje *Status finalnih zvučnih konsonanata, promjena /v/ u /f/ na početku sloga i promjena finalnoga /g/ u /h/*, isto, str. 277–287.

²³ V. poglavlje *Gramatički morfemi G jd., NAV mn. imenica ž. r. kao kontinuantе protojezičnih a-osnova i ja-osnova*, isto, str. 289–296.

Dobreća gramatički morfem I jd. imenica i imeničkih riječi ž. r. analoški je izmijenjen prema istom padežu istih riječi m. i s. r. te ima dočetak /n/ iza inicijalnoga dijela /u/ (npr. *tun cestun, tobun, našun sestrun, ženun* itd.).²⁴ Idiomi Tuliševice i Lignja imaju samo jedan morfem /ih/ u G mn. imenica m. i s. r. (npr. *miših, mladićih, nožih, prijatejih, zidih, vratih* i sl.), a u idiomu Lovrana supostoje dva morfema u tom padežu, /ø/ i /i/, ali je /ø/ češći uz brojeve, količinske priloge ili imenice koje označuju količinu, no i u takvim svezama alternira s /i/ (npr. *čuda svetal, milijun bakuli, deset prsti, miš/miši, susedi, šest let, kolen* itd.).²⁵ U mjesnim govorima Dobreća i Lovrana zadržani su različiti morfemi LI mn. imenica m. i s. r., s ekavskom zamjenom jata (npr. *mladićeh, mužeh; mladići, muži*), ali u D mn. supostoji dosljedno ili alternativno morfem /un/, ujednačen prema I jd. imenica istoga roda, preuzet iz I jd. imenica ž. r. ili dobiven zatvaranjem /o/ do /u/ (npr. *svetlun, otrokun, borićun, susedun* itd.; u Lovranu su zabilježeni i morfemi /on/, /en/, npr. *stolon, mladićen* i sl.).²⁶

Posljednje poglavlje knjige *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi, Čakavski ekavski govori na razini dijalekta i njegovih poddijalekata*, utvrđuje pretpostavljeni ekavski dijalekt čakavskoga narječja. Ekavski se čakavski dijalekt raščlanjuje na četiri hijerarhijski niže klasifikacijske jedinice – poddijalekte (već ranije spomenuti sjeveroistočni istarski, središnji istarski, primorski i otočni poddijalekt), a svakomu od tih podsustava autorica određuje smještaj i izdvaja zajedničke fonološko-fonetske i prozodijske te morfološke značajke. Mjesni govori Dobreća, Lignja, Tuliševice i Lovrana uključeni su u sjeveroistočni istarski poddijalekt i detaljno okarakterizirani.²⁷ U posebnoj mapi naslovljenoj *Dodatak* ove monografije nalazi se i *Karta čakavskoga ekavskoga dijalekta i njegovih poddijalekata*, na kojoj su Dobreć, Liganj, Lovran, Lovranska Draga i Tuliševica obilježeni kao zasebni punktovi čakavskoga ekavskoga dijalekta, odnosno njegova sjeveroistočnoga istarskoga poddijalekta.

Sanja Zubčić govore je Lovrana, Lignja i Tuliševice obuhvatila istraživanjima za svoju doktorsku disertaciju *Akcenatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (dijakronijski i*

²⁴ V. poglavlje *Gramatički morfem I jd. imenica ž. r.*, isto, str. 297–302.

²⁵ V. poglavlje *Gramatički morfem G mn. imenica m. i s. r.*, isto, str. 303–307.

²⁶ V. poglavlje *Gramatički morfemi DLI mn. imenica m. i s. r.*, isto, str. 309–316.

²⁷ Isto, str. 325–334.

sinkronijski aspekt), obranjenu 2006. Na temelju ranijih istraživanja Silvane Vranić autorica potvrđuje da se u tim trima mjesnim govorima provodi sjevernočakavska metatonija (riječ je o metatoniji u prezentima glagola tipa *gîne*, *čûje* i u određenom liku pridjeva tipa *sîti*, *bogâtî*, *stârî*).²⁸ U lovranskim se govorima poklapaju izoglose metatonije glagola i metatonije pridjeva.²⁹ Utvrđuje se kako govori Tuliševice i Lignja imaju najveći broj metatonijskih kategorija (preciznije, njih šest), a u govoru je Lovrana samo jedna kategorija manje, na temelju čega se zaključuje da su ovi govori dijelom jezgre najarhaičnijih govora, smještene u zaleđe Rijeke.³⁰ Autorica potvrđuje kako se ova tri idioma Lovranščine odlikuju starom akcentuacijom, s prednaglasnim i zanaglasnim duljinama. U dijelu disertacije o akcenatskim tipovima imenica potvrđena je akcenatska konzervativnost govora lovranskoga tipa – u njima se čuva velik broj ishodišnojezičnih akcenatskih podtipova i podpodtipova imenica: u govoru Lignja utvrđeno je šesnaest akcenatskih podtipova i dva podpodtipa, u Tuliševici šesnaest podtipova i četiri podpodtipa te u Lovranu sedamnaest podtipova i tri podpodtipa, a sve je popraćeno brojnim oprimjerenjima zabilježenima u navedenim govorima.³¹ U govorima je Lovranščine zabilježena stopostotna ovjerenost akcenatskih podtipova i podpodtipova glagola, ukupno trinaest akcenatskih podtipova, što je još jedna potvrda akcenatske starine ovih mjesnih govora.³²

I zaključno: premda govor Lovrana i susjedni mu govori nisu bili predmetom istraživanja usmjerenih na detaljniji dijalektološki opis pojedinačnoga punkta, već je i iz sintetskih, nužno fragmentarnih, radova moguće sažeto ih opisati i kao čakavske punktove i kao dijelove ekavskoga dijalekta i sjeverozapadnočakavskoga prostora.

²⁸ Više o sjevernočakavskoj metatoniji v. u: Zubčić, Sanja, *Akcenatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Rijeka, 2006., str. 36–39.

²⁹ Isto, str. 365.

³⁰ Isto, str. 114–128.

³¹ Isto, str. 173–289.

³² Isto, str. 289–364.

Literatura

1. Belić, Aleksandar, „Izveštaj Državnom Savetu o pribiranju dijalektološke građe, potpomognutom sredstvima iz ‘Velimirijanuma’“, *Godišnjak SKA*, 26, 1912., str. 221–259.
2. Brabec, Ivan – Hraste, Mate – Živković, Sreten, „Karta dijalekata hrvatskoga ili srpskoga jezika“, u: *Gramatika hrvatsko-srpskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 1956.
3. Brozović, Dalibor, „Dijalekatska slika hrvatsko-srpskoga jezičnog prostora“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 8, 1970., str. 5–32.
4. Brozović, Dalibor – Ivić, Pavle, *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 1988.
5. Finka, Božidar, „Čakavsko narječje“, u: Babić, Stjepan, *Jezik, Školski leksikon*, Panorama, Zagreb, 1965., str. 29–34.
6. Finka, Božidar, „Čakavsko narječje“, *Čakavska rič*, 1, 1971., str. 11–71.
7. Finka, Božidar, „O govorima na zadarskom otočju“, *Ljetopis JAZU*, 76, 1972., str. 261–268. i u knjizi: *Zadarsko otočje*, Zadar, 1974., str. 109–116.
8. Finka, Božidar – Moguš, Milan, „Karta čakavskog narječja“, u: Moguš, Milan, *Čakavsko narječje: Fonologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1977., str. 99–104. i *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, 1981., str. 49–58.
9. Małecki, Mieczysław, „Cakawizm z uwzględnieniem zjawisk podobnych (z mapą)“, *Prace Komisji językowej*, br. 14, Polska Akademia umiejętności, Kraków, 1929., str. 1–98.
10. Małecki, Mieczysław, „Przegląd słowiańskich gwar Istrii“, *Prace Komisji językowej*, br. 17, Polska Akademia umiejętności, Kraków, 1930.
11. Małecki, Mieczysław, „Slavenski govori u Istri“, *Jadranski koledar*, 1935., str. 23–26.
12. Moguš, Milan, *Čakavsko narječje: Fonologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1977.
13. Moguš, Milan, „O čakavštini ‘na Volosken’“, *Filologija*, 24/25, 1995., str. 259–265.
14. Šimunović, Petar – Olesch, Reinhold, *Čakavisches-deutsches Lexicon*,

- Teil III, Čakavische Texte*, Böhlau-Verlag, Köln/Wien, 1983.
15. Šimunović, Petar, „Mozaik istarskih govora“, *Istra*, 3–4, 1985., str. 66–73.
  16. Vermeer, Willem Roelof, „On the Principal Sources for the Study of Čakavian Dialects with Neocircumflex in Adjectives and e-Presents“, u knjizi: *Studies in South Slavic dialectology*, Vakgroep Slavische Taal- en Letterkunde Rijks-universiteit te Leiden, 1982., str. 111–173.
  17. Vranić, Silvana, *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Rijeka, 1999.
  18. Vranić, Silvana, „Podsustavi unutar čakavskoga ekavskoga dijalekta“, *Drugi hrvatski slavistički kongres: Zbornik radova I.*, 2001., str. 651–657.
  19. Vranić, Silvana, „O nekim ikavskim čakavskim govorima uz zapadnu granicu ekavskoga čakavskoga dijalekta“, *Riječ*, 2, 2001., str. 58–69.
  20. Vranić, Silvana, „Općehrvatska jednadžba /q/ > /V/ < /ǰ/ u govorima ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja“, *Riječki filološki dani: Zbornik radova 4*, 2002., str. 555–570.
  21. Vranić, Silvana, *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2005.
  22. Zubčić, Sanja, *Akcenatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (dijakronijski i sinkronijski aspekt)*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Rijeka, 2006.

SUMMARY

Idioms of Lovranščina in a previous dialectological literature

Work presents a brief overview of previous dialectological research of the idioms of Lovranščina and their mentioning in dialectological relevant literature, from the first mention of idioms of Lovran in 1912 in the paper Izveštaj Državnom Savetu o pribiranju dijalektološke građe, potpomognutom sredstvima iz „Velimirijanuma“ written by Aleksandar Belić to the latest insights in the monography Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi written by Silvana Vranić in 2005 and doctoral dissertation Akcenatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (dijakronijski i sinkronijski aspekt) written by Sanja Zubčić in 2006.

Key words: *Čakavian dialect, Ekavian dialect, Northeast Istrian subdialect, idioms of Lovranščina*